

SVOBODNA SLOVENIJA

LETO (AÑO) XLVIII (42)

Štev. (No.) 49

ESLOVENIA LIBRE

BUENOS AIRES

14 de diciembre — 14. decembra 1989

JOŽA LOVRENČIČ

Misli o spravi

Mnogo se danes govori doma in v zdomstvu o tako imenovani slovenski spravi med obema med vojno bojujočima se taborama. Predno pridem na bistveno točko o spravi, hočem omeniti, kako Španci, ki s preživelimi triletno državljansko vojno, štiridesetletno Francovo diktaturo in po prehodni dobi dosegli sporazum, danes žive v pravi demokraciji.

Kot je znano, je Španija krvavala v državljanski vojni med levičarskimi republikanci in desnico na čelu z generalom Francom. Državljanska vojna je začela na eni strani vsled težkih socialnih razmer, političnih razprtij, delitev med monarhisti in republikanci in vedno ostrejšega centralizma. V državljansko vojno so se na eni strani vmešavale osne sile (Italija in Nemčija v oporo generalu Francu in na drugi strani Sovjetska zveza preko različnih komunističnih strank in drugih levičarskih gibanj.) Tudi Slovenci smo imeli prostovoljce v republikanskih vrstah, kjer so se borili z Josipom Brozom - Tito v mednarodni brigadi. Vojna je bila zelo krvava. Končno se je končala 1938. leta. Pričela se je Francova diktatura, ki je trajala 40 let. Ko je Franco že čutil, da se mu bliža smrt, je začel idejno in vojaško pripravljati svojega naslednika princa Juana Carlosa iz Burbonske plemiške rodbine, sina pretendentata na španski prestol Don Juana. Po Francovi smrti je prevzel oblast Juan Carlos najprej začasno, a ko je plebiscit odobril vrnitev monarhije, je prevzel oblast. Od vsega početka je trdil, da bo uvedel pravo demokracijo in pomirjenje med Španci. Španija je bila centralistično urejena. Vse je bilo osredotočeno v Madridu, Španija ni etnično enotna država. Regionalizmi so močno zasidrani v španskih provincih. Tudi glede jezika Španija ni enotna. Pravzaprav španskega jezika ni. Temu, kar mi pravimo, da je španščina, je kastiljščina, jezik, ki ga govorijo v Castilla la Vieja in Castilla la Nueva ter v Madridu. Ta se je uveljavil in postal uradni jezik v Španiji in v danes samostojnih državah Južne Amerike, ki so bile nekdaj španske kolonije. Vlade, ki so vladale pod okriljem monarhije, so priznale avtonomnost Galiciji, Kataloniji, deželi Baskov in še Andaluziji in Asturiji. Tu so imeli svoje parlamente in svoje deželne vlade. Jeziki kot npr.

gallego, katalonski in baskovski so bili priznani kot enakopravni španščini, zlasti kastiljščina. Vlada je razglasila amnestijo in povabila vse Špance v inozemstvu, da se vrnejo v Španijo. Temu povabilu so se odzvali mnogi, med njimi tudi Pasionaria, znana iz državljanske vojne. V Španiji so bile dovoljene vse stranke in vse demokratično tekmujejo v svobodno izvedenih volitvah. Španci so pokopali svoje mrtve, jih počastili in danes grade srečno bodočnost za Španijo. Imajo že tretjič socialistično vlado in so postali ustavni monarhisti. Tako so Španci rešili svoj problem.

Kaj pa mi Slovenci? Bomo še naprej zaprti v ozkostransko mišljenje? Imeli smo štiri leta vojne in revolucije, doma imamo — že 44 let komunistično diktaturo. Res se tu pa tam v domovini sliši govorjenje o spravi, a to so le glasovi vpijočega v puščavi. Zasadiš lipo sprave na pokopališču ni dovolj, ni dovolj komemoracija za pobile. Moramo prej ali slej sestiti eni kot drugi za mizo, povedati svoja mnenja in si začrtati pot za bodočnost. Kot neki osnutek, kar bi morali mi demokratični Slovenci zahtevati za predpogoj k spravi. To kar bom predlagal je le osnutek, le baza za razpravljanje. Ne smatram se in nisem pooblaščen, da dajem navodila, a lahko demokratično povem svoje mnenje, katerega se lahko upošteva ali pa ne.

Te točke ali mnenja za sporazum in spravo naj bi bile sledeče:

- 1) Izbrisati besedo „izdajalec“ za protikomunistični tabor, kot celoto ali za posameznike.
- 2) Rehabilitacijo vseh obsojenih na procesih.
- 3) Rehabilitacijo vseh pobitih bodisi med vojno ali pa po vojni.
- 4) Zgraditi za te žrtve veličastno kostnico, mavzolej, slovesen prenos zemskih ostankov teh žrtev v mavzolej in blagoslovitev mavzoleja.
- 5) Vrnitev zaplenjenega premoženja ali plačanje odškodnine.
- 6) Skupen proglas sprave vseh preživelih borcev obeh taborov.
- 7) Počastitev vseh mrtvih. Slovenska zaobljuba, da bomo skupno delali za boljšo bodočnost slovenskega

naroda.

8) Sestop komunistične partije z oblasti.

9) Priznanje enakopravnosti vsem strankam.

10) Svoboda vere in prepričanja.

11) Sestava začasne vlade in razpis svobodnih volitev.

12) Volitve v ustavodajno skupščino.

13) Plebiscit o državni pripadnosti Slovenije (Neodvisna država, Jugoslovanska konfederacija, Evropska unija).

V slučaju, da se slovenski narod odloči, da ostane v sklopu Jugoslavije, da bi se morali izpolniti sledeči pogoji:

1) Sporazum vseh jugoslovanskih narodov, da ustanove tretjo Jugoslavijo kot Konfederacijo suverenih držav suverenih jugoslovanskih narodov.

2) Sporazum in sklep legalnih predstavnikov jugoslovanskih narodov o medsebojnem spoštovanju in o nevmešavanju v zadeve narodov Jugoslavije.

3) Volitve v ustavodajno skupščino, ki naj določi ustavo nove Jugoslavije in razdelitev države na konfederativne enice: Slovenija, Hrvaška, Srbija, Črna Gora, Makedonija ter Bosna in Hercegovina. Določitev meja teh konfederativnih držav.

4) Volitve v novi parlament in senat.

5) Plebiscit, ki naj odloči med monarhijo ali republiko in če narodi Jugoslavije sprejmejo konfederacijo.

Take so moje osebne misli o sporazumu in spravi med Slovenci in o bodoči pripadnosti Slovenije. Ponavljam in poudarjam, da so te ideje moje, privatne, da govorim in pišem kot privatnik in si ne domišljam, da bi te ideje vsilil bodisi posameznikom bodisi skupinam ali strankam. Mislim, da kot demokrat imam pravico misliti in predlagati. O vsem tem kar sem povedal, bodo lahko to odobraval ali pa ne. Če smo demokrati, bomo lahko soglašali ali pa ne, ne pa apriori kritizirali. Ničče do sedaj ne more govoriti v imenu slovenskega naroda, ker ničče nima za to narodovega pooblastila.

Za resnico in pravico

SKUPŠČINI SR SLOVENIJE

Prireditelji žalne komemoracije za žrtvami revolucije in vsi zbrani ob lipi sprave prosimo, naj naša najvišja oblast v potrditev že začete slovenske sprave povrne živčnim prastaro, običajno pravico do verodostojno potrjene smrti in do izkazovanja časti vsem umrlim brez izjeme. Svojci in bližnjiki žrtev, ki so padle na premagani strani naše državljanske vojne in v povojnih obračunih, so še danes brez te elementarne civilizacijske pravice. Ne samo, da je tukajšnja oblast v vsem povojnem času štela vsak poskus počastitve te kategorije umrlih za sovražno dejanje, temveč tudi vse do danes ni izdala nobenega sporočila, s katerim bi potrdila dejanja množičnih usmritev v vojni in v povojnem času. Izdala tudi ni ne kraja ne časa teh usmritev, in celo ne tistih, ki jih je izvršila po nareku političnih sodnih procesov.

Ime umrlega ter podatki o kraju in času njegove smrti so temeljna sestavina spomina na rajne: ti podatki so izhodišče za sleherno obravnavo nastalih posledic in za urejanje novega stanja: kraj posmrtnih ostankov je običajno kraj izkazovanj znamenj časti in spomina umrlim. Po štirih desetletjih zarotnega molka, po našem premiku k odprtosti in zaupanju je čas za potrdilno znamenje izstopa iz te zarote.

Spravni duh novega časa med nami terja, da najvišje oblasti izdajo uradno sporočilo o množičnih nesodnih usmritvah v vojnem in povojnem času, saj jih ni mogoče tajiti ali oporekati njihovi resničnosti. To sporočilo naj bo podlaga za izdajo listin o smrti preminulih pogrešanih oseb. Dopolniti se mora s podatki o kraju in času usmritev, skupno s podatki o krajih pokopa.

Od oblasti terjamo prost dostop k doslej zatajenim grobiščem ali posameznim grobovom s posmrtnimi ostanki žrtev, o katerih je tu govor, ter njihovo svobodno počastitev s spominskimi znamenji.

Še posebej poudarjamo: v tem zahtevku ni mesta za maščevalnost. Gre

kjer je bila škofijska gimnazija (Škofjevi zavodi), a ograjeno je bilo z žico.

Našo tretjo četo sta dva kamiona okoli desete ure istega dne odpeljala na zbiranje opreme pobitih ujetnikov. Vozili so nas štiri ali pet kilometrov v smeri Tržaške ceste, oz. ceste, ki gre proti Trstu. Nato smo šli kilometer in pol nazaj proti Ljubljani, potem smo zavili desno in šli po širši poljski stezi okoli tri km (skratka, iz Škofjih zavodov v Šentvidu, kjer je danes vojašnica, so šli do vasi Glinice nad Podutikom, op. I. Ž.). Prišli smo do kmečke hiše, obdane s sadovnjakom, za katero sta bila gozdiček in njiva ter neka jama okoli 100 metrov stran od hiše (Brezarjevo brezno, op. I. Ž.). Ko smo prispeli, sem videl skupino ujetnikov, okoli 50 ljudi, ki so jih tlačili ter zvezali z žico za roke po dva in dva, posamezne pare pa so spet povezali z žico. Tiste, ki so se zgrudili od izčrpanosti ali strahu, so naložili med dvojico močnejših, da so jih nosili do jame, pri tem pa so jih pretepali Ukazovali so jim, da pojejo „Sjeno slama, kuča — jama.“ Slačili in zvezovali so jih tisti, ki so jih potem pobijali. Ljudi so pripeljali s kamioni v spremstvu slovenske kurirske enote pod poveljstvom nekega visokega plavalasega kapetana Slovenca, borce od leta 1941 s spomenico. S kamioni je približno vsako uro prihajala pa ena skupina, in to ves dan, skupaj okoli 40 kamionov, zvečer pa so se hvalili, da so pobili 800 do 1.000 ljudi. Da bi se streljanje manj slišalo, so nameščali na angleške ročice (Nad, na 2. str.)

le za potrditev, da so v vseh teh primerih umrli ljudje, da so ugašala dragocena človeška življenja. Gre za povrnitev k našemu najboljšemu kulturnemu izročilu. Ivan Cankar je v Podobah iz sanj zapisal: „Pomisli nisi, da nikoli nobena kaplja krvi še ni bila prelita zastonj...“

Tragedija našega državljanskega spopada, tako vojnega (oboroženega) kot povojnega (ideološko segregacijskega), naj se s tem preseli v preteklost, kot svarilni spomin in opomin.

Skupina prirediteljev komemoracije ob lipi sprave
Žale, 1. novembra 1989

Podpisani: Milan Apih, Drago Bajt, Viktor Blažič, Andrej Bohinc, Franc Bučar, Niko Grafenauer, Radovan Hrast, Spomenka Hribar, Stanislav Klep, Manca Košir, Jože Punčič, Alenka Puhar, Jože Snoj, Jarošlav Skrušny, Vera Trampuž, Tine Velikonja, Stane Vezjak, Zdenko Zavadlav, Ivo Zajdela

POBITIM V SPOMIN, ŽIVIM V SVARILU

S pripisom: Občinska konferenca ZSMS Ljutomer — na slovenski trobojnici — z rožami in prižgano svečo

Vse to na vencu, ki ga je četverica mladincev iz Ljutomeru pred dnevom mrtvih (30. oktobra) položila na gladino jezera v kraju nesrečnega imena. Še več je teh/takih krajev na slovenskih tleh: Huda jama pri Laškem, Košnica pri Celju, Hrastnik, Slovenska Bitrica (impolski bunker), Kidričevo, Tovarna avtomobilov, Miklavž na Dravskem polju, Pohorje, Fram... Kaj je res ta zemlja eno samo morišče in grobišče? Bodo novi časi enkrat za vselej pometli tudi s črtnobelim slikanjem naše bližnje preteklosti — obdobja tik po vojni vihrji, zlasti v maju, juniju in juliju 1945, ko so še kar naprej padale žrtve, si sledile množične likvidacije po hitrih postopkih? Kdaj bodo razkriti takratni dogodki v Babjem Ložju pri Ljutomeru, na severni meji, predvsem okrog Cankove...?

Kjer je danes umetno jezero, kamor odlaga odpadke celjska Cinkarna je bilo nekdaj taborišče za domobrance, ženske, otroke. Po koncu vojne so tod pobili več tisoč ljudi — t.i. sovražnikov režima in izdajalcev naroda. Krvava rana Teharij. Jezero je krog in krog ograjeno z bodečo žico. Videli smo uhojeno travo na tej strani žice. Na obhodu je vratar. Ni kaj. Izvrstno zastražen pomnik realsocialistične morije, kjer so pred 44 leti v imenu nekakšnega vojaško-ljudskega sodišča delali po kratkem postopku in brez usmiljenja. Ob ekološki še civilizacijska, človeška katastrofa.

Prisluhnili smo pričevanjem domačinov, ki več nočejo, ne morejo molčati. Najbrž jih je opogumil podlistek Krvava rana Teharij v reviji 7 D avtorja Romana Leljaka, bolj znanega po delu Sam proti njim. Teharski župnik nam je pred podružnično cerkvico svete Ane, od koder je enkratni razgled na jezero, posredoval izjavo ene od prič na smrtni postelji: „Videl sem, kako je mlad partizan odstrelil od materinih prsi otroka!“ Nam pa so Teharčani priznavali: „Prvi ste po 44 letih, ki ste si upali položiti venco in prižgati svečo. Veste, tudi svojci pobitih prihajajo — iz domovine in tujine; postajajo pred ograjo in se spominjajo. Na kraju, kjer je zdaj umetno jezero, je bila svojčas gosta hosta in tu so rasli najlepši zvončki.“

Kdaj bomo zvedeli resnico o vseh naših Teharijih?

Branko Žunec

VESTNIK (Murska Sobota)

9. novembra 1989

Ubijalska četa iz Roga

MLADINA, št. 40 — 17. XI. 89

Po nekajdnem množičnih likvidacijah nad Podutikom, nato pa v Kočevskem rogu, so jih takoj poslali na Bled, na prsi pa so jim pripeli najvišja partijska odlikovanja.

To je pripoved I. G., partizana iz 26. dalmatinske partizanske divizije.

Rodil sem se v Veliki Luki leta 1925. Stanoval sem doma, pri starših, dokler me partizani niso prisilno mobilizirali 10. 9. 1943. Znašel sem se v 26. dalmatinski partizanski diviziji, kjer sem bil določen za delo v angleški bolnišnici na Visu zaradi svoje mladostnosti. Marca 1945 sem bil priključen XI. dalmatinski brigadi v Gospiću po padcu tega mesta. Odtod sem odšel v boje pri Trstu in po padcu naprej po soški dolini vse do Kranjske Gore, kamor smo prišli 15. ali 16. maja 1945. Tam sem s svojo enoto ostal en dan, dokler se na sedlu proti Koroški niso predale neke nemške čete (vlasovci v nemških uniformah).

Na Koroškem sem ostal 6 dni, bil sem v Celovcu in okolici. Tu sem bil navzoč, ko so angleške čete predajale hrvaške vojake, ki so jim zaupali in so se jim predali, ter jih prevarane izročale titovcem. Nato so nas z vlakom poslali v Jugoslavijo, skozi predor na Jesenicah, ker nam zave-

zniki niso več dovolili ostati na Koroškem.

Naslednji dan smo se peš premaknili v Kranj (okoli 24. ali 25. 5.). V Kranju, točneje v Primskovem na drugem bregu, smo ostali še en dan. Tedaj je v štab XI. dalmatinske brigade iz štaba 26. divizije prispelo povelje, da izberejo iz vse brigade (imela je 4 bataljone) najzaupnejše, komuniste, častnike in vojake, za neko zaupno nalogo. Iz njih so sestavili posebno četo. Takrat mi je moj sovaščan, podporočnik D. J., zaupal, da smo izbrani za ubijanje ujetih hrvaških, slovenskih in nemških vojakov. Moja tretja četa (in jaz osebno) smo bili določeni za spremljanje in zaščito novoustanovljene enote, ki je štela 60 do 70 ljudi. Poveljeval jim je Nikola Maršić iz okolice Makarske (bivši namestnik komandanta 2. bataljona), komisar čete je bil Ivan Bokež-Crnogorac, glavni komandant pa je bil major Simo Dubajić iz Kistanja pri Šibeniku, načelnik štaba IV. armade, operativni oddelek.

Zjutraj 25. ali 26. maja 1945 je ubijalska četa v spremstvu 3. čete 3. bataljona krenila v Ljubljano, kjer smo s kamionov stopili v taborišče pred Ljubljano, kjer je bila v lesenih barakah množica ujetnikov, vojakov in civilistov, celo žensk in celih družin. Zvedel sem, da se taborišče imenuje Šentvid,

Pisma bralcev

PREROŠKI GOVOR DR. KULOVCA

Moj dopis je motiviran po Kocetovem članku „Preroški govor dr. Kulovca“ kot ga je objavila „Svobodna Slovenija“ v št. 42/89. Tu me pisec članka kara kot kakega malopridnega poredneža, češ da „ni lepo od Povheta“, da ni navedel vira, ko je objavil Kulovčevo izjavo na seji pučistične vlade na dan 5. aprila 1941.

Moja osuplost je dvojna: 1) da je njemu ovitek važnejši od vsebine; 2) še posebej pa, zakaj je on molčal 48 let ter šele zdaj objavil to izredno važno Kulovčevo deklaracijo.

Jaz sem že zdavnaj, čim sem zvedel, poskušal to kje javno zapisati. In to v prvi vrsti, da se to ne bi pozabilo; potem pa tudi v potrditev mojega že ponovno javno izraženega protipučištvnega prepričanja, ki je v Kulovčevi izjavi našlo najboljšo pokritje.

Na mojo žalost so vse meni dostopne publikacije takrat še vedno pogrevale pro-pučištvno juho; ali pa se jim je zdelo neoportuno, da bi kaj takega objavili; takrat so puč in pučisti še visoko kotirali. Šele leta 1983 je prišlo do objave v pariškem „Savremenuku“, in to po zaslugi mojega prijatelja, ki je pri tej publikaciji imel vpliv. Kasneje sem — slovensko verzijo — bral v Kosovi knjigi, ki je izšla leto dni pozneje. Avtor je Kulovčev govor omenil samo „pod črto“, kot da bi to bilo komaj omembe vredno, in se pri tem skliceval na dr. Koceta. „Savremenukov“ tekst (v srbohrvaščini) je bitno identičen s slovenskim Kosovim tekstom.

Odkod sem jaz za zadevo zvedel, to se mi res ne zdi važno. Važna je edino vsebina! — Moj informant je želel diskretnost, na kar sem se brez nadaljnega obvezal. Zdaj je tako on kot tudi njegov vir že med pokojnimi, a mene obljuba veže. Res se moram čuditi, zakaj je Kocetu vir informacij bolj važen kot pa vsebina sama. Politiki, advokati in trgovci so menda pač radovedni ljudje?

Jaz nisem ne politik ne zgodovinar. Meni je bil edini namen, da se ta pomembna Kulovčeva izjava neke zapiše in da ne pade v pozabo. Zato sem se držal načela rimskega oratorja Quintilijana: „Scribitur ad narrandum, non ad probandum“ — No, zdaj je pa tudi zgodovinarjem zadoščeno, kajti je to vse podrobno in kompetentno — dasi z ogromno zamudo! — zapisal in razložil Jure Koc. S tem je pa on tudi nehotje potrdil, da moj zapis ni bila neka zlobna iznajdba, s katero bi gonil neko slovensko propagando; in pri tem,

da bi bil celo hotel speljati na tanek led (naivnega?) Miloša Stareta; Kocce namreč govori o neki „dobri veri“ Staretovi. Res deplasirano sumnjičenje!

Spoštovani gospod doktor se je mogel vsak čas obrniti na mene direktno. Če je čital „Savremenuk“, potem je tam mogel zapaziti tudi moj naslov. Ta je bil zapisan v vseh poznejših številkah lista. Znano je, da politiki imajo rajši ovinke kot pa kratko pot.

O nekem Clevelandu in celo „zapuščini“ jaz seveda nimam pojma. Kocce se je spodtaknil tudi na izraz „trak“ (namreč magnetofonski). Če ga to moti, naj me pač smatra za pomanjkljivo tehnično izobraženega. Relata refero — je veljalo celo za poznanega zgodovinarja Herodota, pa naj bi veljalo tudi za mene, — in s tem dopolnilo Kocetovo zakasnelo „odkritje Amerike“.

Alojz Povhe

Avstralija

Slovensko društvo Ivan Cankar v Geelongu je slavil v soboto, 18. novembra 34. obletnico. Geelong je oddaljen sedemdeset kilometrov južno od Melbournea. Društvo ima nad 150 članov, predsednik pa je Franc Kolenc. V Melbourneu so pa kar dva dni praznovali 35. obletnico Slovenskega društva (Melbourne na gričku. Bilo je obilo plesa in veselja.

Tudi v Geelongu je letos izšla knjiga „A fresh start in a new land“, ki opisuje preko intervjujev življenjske poti predstavnikov različnih narodnosti, vključuje tudi štiri Slovence: Stefi Matkovič, zastopnik Slovencev pred Ethnik Communities Council, Frančiško Deželak, Marijo Miletič in Frančiško Šmilanič.

Pater Bazilij Valentin, duhovni vođa avstralskih Slovencev, ima novega pomočnika v fari Sv. Cirila in Metoda v Kew, Melbourne. To je pater Nikolaj iz Slovenije. Nadomestuje Toneta Gorjupa, ki se je vrnil v domovino, da bo tam študiral slavistiko na ljubljanski univerzi in deloval kot kaplan v frančiškanski cerkvi Marijinega oznanjenja pri Trojstovju v Ljubljani. Letos se bo ponovno zbralo k polnočnici ob lurški votlini nad tisoč rojakov iz Melbournea in okolice. V tridesetih letih je slovesna maša na prostem samo dvakrat odpadla zaradi slabega vremena. Tudi pater Valerijan Jenko bo imel polno zasedbo v cerkvi Svetega Rafaela v Marrplandsu.

UBIJALSKA ČETA Z ROGA

(Nad s 1. str.)

ne strojnice z 20 naboji t. i. „dušilce“.

Ubijanje je potekalo ob breznu in to v glavnem s kroglo v tilnik, nekateri pa so tudi živi poskakali v jamo, globoko vsaj 50 m. Mnogi niso takoj izdihnili, temveč so stekali v jami, zato so partizani od časa do časa metali v jamo angleške bombe. Žrtve so bili predvsem Slovenci, nekaj pa je bilo tudi Hrvatov, ki so bili vsi ustaši. Okoli enajste ure sem se prikradel do jame in pogledal vanjo, vendar se ni nič videlo. Nato sta me Bokež in Maršič tako pretepla, da sem se okrvavljen onesvestil. Naši spremljevalni četi ni bilo dovoljeno gledati. Tu smo ostali do večera in zbirali stvari pobitih ljudi (neke zelenkaste uniforme in druge reči). V taborišče v Šentvidu smo se vrnili okoli osmih zvečer. Tega večera je prišel ukaz majorja Sima Dubajića, naj ne pobijajo več v bližini mesta, ker lahko ljudje zvedo za skrivnost. Govorilo se je, da bodo jamo minirali skupaj s trupli in tako zakopali skrivnost. Med ubijanjem so kri okoli jame posipavali z živim apnom, da se niso zbirale muhe in da kri ne bi zaudarjala. Apno je prinesel neki kmet.

Zjutraj smo krenili z vlakom v Kočevje, ki je bilo zelo porušeno. Nastanili smo se v neki na pol porušeni kasarni okoli 800 metrov ven iz mesta, kjer so bile nekoč nemške čete. Likvidatorska četa je prispela pred nami, vendar je nismo več vi-

deli. Po pripovedovanju tovarišev je že odšla v gozd, dve ali tri ure hoda daleč, vendar ne vem natančno kam. Vem le, da so bile tam v času vojne partizanske postojanke. Ta gozd se je imenoval Kočevski Rog.

Naloga moje čete je bila, da najprej sprejmemo v kasarno tiste, ki so jih privedli slovenski kurirski odredi, hkrati pa so jim v sobah jemali opremo, iskali orožje in zlato — nabrali smo pet ali šest kilogramov zlata, za dragocenosti pa je bil odgovoren komisar 3. čete Ljubo Barbarić s Hvara. Opremo smo zlagali na kupe ter jo vozili na železniško postajo. Rekli so nam, da bo predelana v vojaške obleke. Prav tako je bila naša naloga paziti na ujetnike do prihoda kamionov ter jih nalagati nanje. Poveljnik čete je bil Ivo Franković s Pelješca.

V Kočevju smo bili osem dni. Dnevno je prihajalo deset in več vlakov z zaplombiranimi (zaprtimi) vagoni, vedno najmanj deset včasih tudi po dvesto. Ljudi so pripeljali iz Ljubljane, vendar mogoče tudi iz drugih krajev. Skoraj vsi so bili vojaški-moški, vendar je bilo tudi nekaj žensk, ki so jih pred jamo tik pred ustreličitvijo posiljevali. Nekaj je bilo tudi nedoraslih mladeničev, starih petnajst ali šestnajst let, in vem za primer, ko je kapetan. plavalasi Slovenec, preprečil streljanje nekega fanta, verjetno, ker ga je poznal. Od tistih, ki so šli skozi moje roke, je bilo več Hrvatov kot Slovencev, vendar je bilo tudi nekaj srbskih četnikov. Ne vem, katere čete so bile pobite. Vseh pobitih, go-

IZ ŽIVLJENJA V ARGENTINI

Tone Mizerit

Udarec je bil hud, Zablelelo je vsepovsod. Bolečina je zadela zlasti malega človeka, delavca ali uradnika, ki živi od svoje majhne plače, zaposlene rokodelce, brezposelno množico, ki se nenehno večja. Zablelelo pa je tudi vladno, gospodarsko ekipo. Težko se je predstavljati za „rešitelja“, narodnega heroja, ki bo državo in narod potegnil iz stiske, pa spoznati, da je nenadoma prešel v vrsto že napol pozabljenih in opsovanih „bivših rešiteljev“, ki so svoj plan ponujali z bliščem in sijajem, pa se poraženi umaknili z odra.

SNOČ PA DAV' JE SLANCA PALA

Dejansko slana pada na naš vrt že dolga desetletja. Te dni, vsled novih gospodarskih potez, so strokovnjaki brskali po zapiskih in arhivih in podali statistike tega nenehnega ovejania. In ker je dolar tisti najbolj vidni barometer naših križev in težav, so opisali zgodovino ameriške devize v zadnjih desetletjih. Ne bomo je tu ponavljali, nima smisla. Zatrđimo le, da je leta 1981 tedanji gospodarski minister Lorenz Sigaut (tik pred njim je kraljeval Martínez de Hoz) skoval tisto slavno frazo: „Kdor stavi na dolar, bo zgubil.“ Stavček predstavlja ideje, ki jo imajo vsi gospodarski ministri v trenutku, ko nastopijo. Predstavlja pa tudi žalostno zgodovino, v katere loteriji so zadeli le tisti, ki so stavili na dolar.

Poglejmo, za boljše razumevanje, le dve ekstremni točki tega leta. Še marca letošnjega leta ko se je moral posloviti dotedanji gospodarski minister Sourrouille, prav zaradi nevdzdržnosti ameriške devize, smo plačevali 40 avstralov za en dolar. Pretekli dni, ko je vlada sklenila z močnim udarcem podreti v oblakih zidane gradove, je uradni dolar izenačila 1.000 avstralom (se še spomnite, da so vsi trdili, da ga bo dvignila le na 850?). In v trenutku, ko pišemo te vrstice, ga na sedaj „svobodnem tržišču“ prodajajo po 1280 avstralov. Kolikšen procentni skok

ZADNJE NOVICE

Po telefonskem sporočilu Vinka Levstika iz Gorice je v ponedeljek, 11. t. m. notranji minister SRS Ertl v skupšini obravnaval povezavo Janše in Bavčarja z Vinkom Levstikom vso politično emigracijo. Delo pa je prineslo novico, da je Levstik pod nadzorstvom notranje uprave.

vorili so o dveh jamah, je bilo 30 do 40.000 v osmih dneh. Preden so morilci po osmih dneh odšli na Bled na počitek, bila je ravno nedelja, so zanje v soboto priredili ples. Na plesu so se hvalili, da so likvidirali 30 do 40.000 sovražnikov v osmih dneh. Po oblekah, ki smo jih odpravljali iz Kočevja, je bilo več kot 30.000 pobitih. Iz Kočevja smo poslali okoli dvesto vagonov opreme, dva do tri vagone na dan.

Glede žensk lahko izjavim, da sem jih videl deset ali petnajst, vendar sem v času, ko sem bil tam, videl samo del nesrečnih ujetnikov, gotovo pa je bilo žensk veliko več kot petnajst. Njih niso slačili v naši kasarni, ampak so jih do morišča vodili oblečene; posiljevali so jih pred jami ter se kasneje s tem hvalili, predvsem neki Božo Katič s Hvara, po činu Titov zastavnik. Ženske so še posebej slabo izgledale in so neprestano jokale, ločili so jih od njihovih mož, ki so bili hrvaški častniki pobiti pri Kočevju. Z njimi ni bilo otrok. Ženske so bile oblečene v meščanske obleke, nekatere pa so nosile vojaške hlače in čevlje, verjetno zaradi lažjega potovanja. Nam sploh niso pustili v bližino žensk, ker so likvidatorji očitno imeli z njimi svoje namene. Poleg žensk sem videl mogoče do 200 fantov starih od štirinajst do petnajst let, ki so nosili uniforme, mislim, da je šlo za ustaško mladino. Pobili so vse, razen prej omenjenega fanta, ki ga je rešil kapetan Slovenec.

Vagoni z ujetniki so izgledali strašno. Ker jim niso dovolili iti na po-

v borih devetih mesecih! Enako moč in enak skok je pripisati inflaciji, ki pije kri in moč domačemu gospodarstvu.

JE VSE ROŽCE POMORILA

Dolar nad tisoč avstralov; cena mesu je narasla čez 50%, poskok vseh cen, in ne le tistih, ki so na kak način povezane z dolarjem... Pa, saj je jasno, vse naše gospodarstvo je že desetletja neizbežno povezano z dolarjem, ker je vsa ekonomija v hipoteki zunanjega dolga.

Jasno, da ni vso krivdo metati na ta dolg. Je še notranji dolg, ki tudi ni majhen. Potem so še razne nesposobnosti, pa intelektualna oholost, češ, jaz znam, jaz vem; kot jaz, nikdo drug. In kar vemo, da so zaračenega kruha poje več kot zapečenega — smo, kjer smo. Še pred nekaj dni nazaj so vsi, od predsednika, preko gospodarskega ministra pa do zadnjega višjega funkcionarja trdili, da bodo tako tarife, kot cene dolarja, ostale nespremenjene do meseca marca. Torej?

Dovolj je bilo znakov, dovolj alarminih zvoncev, ki so jih vsi videli in vsi slišali, le vlada ne. Res je, da je za vsem tem mnogo špekulacije, da se je bil hud boj med gospodarskimi korporacijami in vlado, a res je tudi, da je do tega boja prišlo, ker vlada ni izpolnila svojih obljub prave stabilizacije in tudi ni znala prav odstraniti prvih kamnov na poti izvajanja načrta. Kaj prepozno je minister Rapanelli 24. novembra napovedal „racionalizacijo“ državne uprave, o kateri pa ni bilo nikakih resnih načrtov, niti datumov, niti števil. Edin resen načrt (pa naj z njim oglašamo ali ne) za racionalizacijo železnic, je naletel na tako močno sindikalno opozicijo, da so vsi vedeli, da iz te moke ne bo kruha. Pred dnevi ko so odpustili 300 vlakovodij, je predsednik zatrdil, da bodo zaprli vse proge, ki bodo stavkale, pa so stavko izpeljali, in nazaj sprejeli tistih 300 odpuščenih. Neresnost je torej tako očitna, da jo vidi vsak človek. Koliko bolj gospodarski mogotci, ki so na take zadeve še posebej občutljivi.

Vlada si ni mogla privoščiti, da bi dnevno državna blagajna izgubljala do 40 milijonov dolarjev. Vsi so že vedeli, da je uradni dolar prenizek in izkoriščali priliko. Izvozniki niso prodajali deviz, ker so računali, da bo — prejš ali slej — dolar moral poskočiti. Uvozniki pa so kupovali na debelo, naročali in plačevali, ter de-

lali izkupiček „za bodočnost“. Računajo, da bo sedaj, po sprostivti dolarja, v državno blagajno v kratkem roku padlo kakih 1000 milijonov dolarjev. Kot vedno so tisti, ki imajo (in so vedno dobro poučeni) naredili svoj „kšeft“ uboga raja pa šteje avstrale in vidi, da ne bo prišla do konca meseca. Huda povišica vseh cen, in majhna povišica plač (dejansko le 24.000 avstralov) bo vse prizadela. Ta mesec, za praznike, bo ljudi še rešil „aguinaldo“, to je polovica trinajste plače. A potem? Znova bodo zasedale paritetne komisije, znova pogajanja, pritiski in stavke in premajhne povišice. Vse to zaradi pomanjkanje resnosti in prevelikega optimizma, kateremu se je narod, po zgledu vlade, udinil.

INTERNIZEM IN KORUPCIJA

Da je mera težav polna, je te dni prišlo do izraza težko stanje, lastne tukajšnji politični dražbi: internizem in korupcija. Le kratek opis teh pojavov.

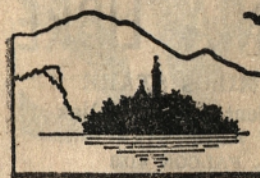
Internizem je strasten boj raznih struj v kateri izmed političnih strank. To, ki je zlasti vidno v peronizmu in radikalizmu, pa ni tuje tudi drugim strankam, npr. liberalcem. Seveda je to najbolj vidno zmeraj pri vladni stranki. Sedaj je prišlo to do izraza pri volitvi novih funkcionarjev mestne zbornice v prestolnici države. Prišlo je do napadov, uporabljanja orožja, in mestni svet je bil dejansko ločen na dva dela: v enem peronisti in njih zavezniki, v drugem radikali s svojimi in dvema peronističnima uskokoma. Problem ne bo imel le juridičnih posledic, marveč zlasti politične: preveč vroč je spor med raznimi strujami, in preveč vidna ločitev med vlado in stranko. Temu razvoju je treba slediti, kajti mngo je odvisno od smeri, v katero se pot obrne.

Kar se pa tiče korupcije, zadeva tudi ni nova. Važno je le to, da se govorice poostrele prav zadnje dni. In da obtožbe o korupciji visokih funkcionarjev prihajajo na dan po tožbah samih peronistov. So osporavani primeri resnica ali le izraz notranjih političnih sporov? Ali pa morda oboje? Predsednik Menem je najprej obtožil opozicijo lažnih tožb. A vendar je predložil parlamentarno komisijo, ki naj raziskuje to zadevo. Da bo komisija imela več resnosti, je tudi odločil, naj bo predsednik komisije parlamentarec iz opozicijskih vrst. A dobro vemo, da komisije kaj malo pomagajo proti korupciji. Potegnejo na luč že zavožena dejanja. Glavno je trdna etika in osebna poštenost. Za to pa je potreben dolgoročen vzgojni napor in pa pedagogija v vladi sami. To pa je trenutno kaj težko...

prenehala ubijati vendar ne vem, ali ni kdo drug prej in kasneje tam pobijal protikomunistov. Slišaj sem, da so prišli neki ljudje v civilu, ki so imeli nalogo, da minirajo skale ter tako prikrijejo množične grobove, nato so na tem strašnem mestu položili po tleh še zelene vejč. V soboto, zadnji dan morije, je prišla neka komisija višjih oficirjev v uniformah, ki sem jo osebno videl (bilo je pet, šest ljudi med njimi polkovnik Dule Korač, Srb s Korduna, ter drugi podpolkovniki in majorji), z njimi pa še dva ali trije civilisti vi leph oblekah. Pri nas v kasarni so se ustavili za kakšno pol ure, sprejela pa sta jih Simo Dubajić in komisar Ivan Bokež. Prišli so pogledat, kako spravljamo obleke, posebno skrb pa so posvetili zbiranju zlata, ki so ga na koncu odnesli s seboj.

Po tem so odšli v gozd k jamam — množičnim grobovom. Ob prihodu komisije sem izvedel, da je njihova naloga pregledati, kako je bilo opravljeno množično pobijanje in če so dovolj dobro zakrile vse sledi. Komisija ni prišla nazaj v Kočevje. Pred odhodom komisije se je slišalo iz Kočevskega Roga nekaj zaporednih eksplozij in bili smo prepričani, da prekrivajo jame, v katerih je tisoč mrtvih teles.

Morilska četa je v nedeljo zjutraj okoli 7. ure odšla z vlakom prek Ljubljane na Bled. To sem zvedel kasneje, ko so se likvidatorji vrnili v svoje čete v Makedonijo. Pripovedovali so, da so bili dobro nagrajeni, tako da so dobili deset do dvajset dnevni počitek v nekem hotelu na

NOVICE IZ SLOVENIJE

KANAL — Obnovili so staro mestno jedro. Stavba, imenovana gotska hiša, je sprejela knjižnico, dobila dvorano za komorne kulturne prireditve in tudi spominsko sobo skladatelja Marija Kogoja. Gotska hiša je kulturno-zgodovinski spomenik prve kategorije.

LJUBLJANA — Izmenjavanje študentov je v Jugoslavij precej razvejano. Kar 1.500 jugoslovanskih študentov se je odločilo, da bo študiralo eno leto v tujini: od teh se jih je 211 prijavilo na slovenskih fakultetah. Največ jih gre v ZRN (65) in na Poljsko (34); 37 jih bo potovalo izven Evrope: kar 14 jih bo šlo v Egipt. — V nasprotju pa tuji študentje (kakih 10.000), prihajajo v Jugoslavijo le za mesec ali dva na izpopolnjevanje.

LJUBLJANA — Novi rock je v Križankah doživel že deveto izdajo. Po treh letih premora so pripravili dva večera, na katerih so poleg slovenskih skupin nastopile tudi iz ostale Jugoslavije in Nemčije. Težko-metalni rock je prevladoval na prvemu večeru, drugi je bil bolj noro-rockovski, na obeh pa so bili prisotni marihuana, alkohol in še kako trše mamilo. Milica je priprla nekaj čez trideset nasilnežev in narokomanov.

LJUBLJANA — Poškodb pri delu je bilo v lanskem letu nekaj čez 41.000, med njimi 27 smrtnih slučajev. V primerjavi s predlanskim letom je teh poškodb za 8,6% manj, vendar so vzroki isti: pomanjkljivosti na delovnih pripravih, nezavarovanje nevarnih delov strojev in ljudi, ki jim strežejo, zastarelost električnih inštalacij. To ni nič čudnega, če smatramo, da je približno 80 odstotkov strojev že amortiziranih in ne nudijo varnega načina dela.

LJUBLJANA — Drobijž je v današnji inflacijski karieri postal odvečen in celo nadležen. Kovanci in bankovci za 10, 20 in 50 dinarjev so sicer še veljavni do zadnjega dne tekočega leta, v resnici pa se jih vsi otepajo. Seveda, če se še danes govori o „starih“ milijonih in če je sredi novembra bilo potrebno zbrati 62.200 dinarjev za en ameriški dolar, potem res ni mogoče pričakovati, da bi tak kovancec ali bankovec še bil pri kom v čislisih.

LJUBLJANA — Na tujem so slovenska podjetja uspešno trgovala v lanskem letu. Od 60 lastnih in 55 me-

Bledu, da so jih zelo dobro hranili in da so se izvrstno zabavali, saj so se kopali in imeli na razpolago čolne, vsak večer pa je zanje priredila predstavo neka amaterska skupina iz štaba divizije. Vsi so bili visoko odlikovani in vsak od njih je imel dve do tri odlikovanja, imeli po so tudi zlate ure, fotoaparate ipd. Med temi največkrat odlikovanimi ubijalci je bil neki Ante Čepić iz Makarske, kurir štaba brigade, mladinski predsednik, star 21 ali 22 let.

Po teh dogodkih so mnogi od likvidatorjev doživljali živčni napad (t. i. partizanska bolezen).

Moja četa je ostala v Kočevju do nedelje zvečer, nato je bila premeščena v Kranj, kjer smo ostali deset dni, nato pa so nas poslali naprej v Makedonijo, v Tetovo, kamor smo prispeli 7. julija 1945.

Resničnost povedanega sem pripravljen izpričati pred vsako pooblaščen komisijo, pripravljen pa sem zanj jamčiti tudi s svojim življenjem.

Pripravil
IVO ŽAJDELA

To je zelo žalostna zgodba. Rad bi videl, da o tem spregovorijo Ivan Maček, če je še živ, Maks Bače in Jova Kapačić, saj sem bil globoko pod njihovim nivojem. Zato o tej stvari nočem govoriti. Spomini na to so strahotni. V tistem času sem bil neprestano pijan. Privlekel sem si poln džip bakarske vodice in se zapiljal. Imel sem strahotno slab občutek, in še danes, ko se spominim tega, kar smo naredili, mi je slabo...

šanih podjetij so štiri ustvarila kar 42% vsega dobička. So to: londonska Iskra Limited, IMP Metal iz Št. Jakoba v Rožni dolini, Münchenska Lesco GmbH in Gorenje Pacific iz avstralskega Sydneya.

LJUBLJANA — Post kartica je prva slovenska kreditna kartica. Izdala jo je Poštna hranilnica in z njo bo zaenkrat mogoče dvigovati gotovino v približno 500 slovenskih in 3.500 jugoslovanskih pošt ter opravljati razna plačila. Z njimi bo možno tudi operirati na novih bančnih avtomatih.

LJUBLJANA — Svetovno združenje za trgovino (WCTA), ki ima po svetu veliko poslovnih centrov, bi bilo pripravljeno zgraditi enega v Ljubljani, v katerem bi združevali delo iz vsega Balkana. V centru bi bilo prostora za moderna komunikacijska sredstva, visokokvalitetni hotel, banke in pisarne mednarodnih družb. Vse to bi združenje samo financiralo, oblasti bi jim morale le prodati primeren prostor in odobriti načrte za gradnjo.

MARIBOR — Daljnovod Maribor-Kainachtal, ki bo imel 400 kilovoltov, bi moral biti zgrajen do avgusta 1990. Takrat morajo izključiti jedrsko elektrarno Krško in z novim daljnovodom so mislili premestiti pri manjkljaj. Zdaj pa so gradnjo morali na slovenski strani prekiniti zaradi finančnih problemov. Zaenkrat so zabetonirali dve tretjini temeljev.

UMRLI SO OD 12. DO 18. OKTOBRA 89:

LJUBLJANA — Pavlina Slokan roj. Javornik, 80; Danica Lovrič, 95; Vladimir Šeme; Ana Naler roj. Jeran, 81; Silvo Beseničar; Danica Urbanja roj. Putinja; Jože Lovše; Matija Zavbi, Anton Modic st., 63; Ciril Suštar, 62; Janez Ovsec; Franc Štoka; Jože Trtnik; dr. Branko Rebesko, 69; Nevenka Kurent roj. Cimperman; Ivanka Stenko; Jernej Strle, 83; Amalija Turk; Vencelj Avbelj, 82; Stane Zalar; Jakob Novak, 88; Tonči Vogrine; Borut Mavec; Ivanka Pristov; Marjan Volta; Angelca Geršak roj. Bevc; Jože Čampa, 97; Ivanka Ravnik roj. Baraga; Terezija Žitnik roj. Pavčič, 82; Janez Okršlar.

RAZNI KRAJI — Sonja Plut, šentjernej; Janko Zupančič, 57, Trbovlje; Jože Urankar, Kranj; Katarina Šarkanj, Koper; Ana Starc, Koper; Danica Jan roj. Koprivnikar, Litija; Adolf Sedlar, Celje; Terezija Barle, 88, Vel. Gaber; Ludvik Lampert, Zalec; Marija Janžek roj. Stres, Rog. Slatina; Janez Homar, Podbrezje; Stanko Vehar st., Bevke; Angela Oražem roj. Maršič, Soča; dr. Ervin Mejak, 91, Celje; Cirila Šifrer, Polhov Gradec; Pavla Vrečko roj. Vrhnjak, 87, Prevorje; Franci Dolenc, Kamnik; Ivan Lubšina, Artiče; Filip Zajc, 66, Il. Bistrice; Marija Šmon, Domžale; Julij Bugar, 58, Vodice; Franc Krajšek, Radeče; Mirko Dornig, Trzinč.

30 let cerkve Marije Kraljice

Govor Ignacija Glinška

Praznujemo 30. obletnico blagoslovitve prve slovenske Marijine cerkve v Južni Ameriki.

Kmalu po naši naselitvi na ta košček argentinske pampe, katerega nam je posredoval pok. msgr. Janez Hladnik, smo poleg skrbi za naše mlade družine in osebni napredek — prišli smo vsi revni — ustanovili razna društva za dobro naše nastajajoče vaške skupnosti. Kot so: olepševalno društvo, kulturno društvo Slovenska vas, ki je kaj kmalu pripravilo več prireditev na leto, imeli smo močan pevski zbor s številnimi pevci, slovensko sobotno šolo za naše otroke, imeli smo živahne mladinske organizacije, drug drugemu smo velikodušno skočili na pomoč pri gradnji naših takratnih hišic. Pomislino v kako revnih razmerah smo tedaj delali in živeli ob pomanjkanju vsega, kar je potrebno za človeka dostojno in nekoliko bolj udobno življenje. Spomnimo se s kakšnim mladostnim zagonom, s kakšnim navdušenjem in veseljem ter močno voljo smo prišli za vsako delo.

Le eno nam je manjkalo. Ni slovenske vasi brez cerkve s slovenskim duhovnikom. Naše tihe sanje so se uresničile, ko so lazaristi v ad-

SLOVENC V ARGENTINI

Krst: Dne 10. decembra je bil krščen v cerkvi Marije Kraljice v Slovenski vasi Peter Avguštin Suárez, sin Petra in Marice roj. Barle. Botrovala sta Carlos Dante Povesi in Roza Levstik por. Barle. Krstil je Barle Jakob CM.

Srečnim staršem čestitamo!

Poroki: V cerkvi Ntra. Sra. de las Victorias sta se poročila Peter Truden in Susana Cuenca. Za priče so bili njuni starši.

V soboto, 9. decembra pa sta se poročila v cerkvi Marije Pomočnice v Ramos Mejiji Urška Marolt in Carlos Diaz Bruno. Za priče so jima bili nevestini starši Tone in ga. Kristina Marolt ter ženinaova mati ga. Sara Bruno de Diaz in Roberto Ricci, poročil pa ju je Jože Škerbec. Čestitamo!

Smrt: 12. t. m. je umrla ga. Lucija Skvarča roj. Koce. Naj počiva v miru!

MENDOZA

DAN OČKOV IN MAMIC

V nedeljo, 15. oktobra so naši otroci šolskega tečaja sv. Cirila in Metda pod vodstvom Lenčke Božnarjeve pripravili dan očkov in mamic s prisrčnim sporedom.

Za začetek so nastopili učenci višje stopnje. V ospredje je stopil deček in odmolil za ta dan prirejeni „Oče naš“, nakar so nastopajoči kar ubrano zapeli Gor čez izaro, fantiček pa je izrekel „Pozdrav očetu“. Sledili sta pesmici Lisička in Čuk se je oženil. Nato so nastopili prvošolci s pesmico mamic in v zboru povedali „Kaj mamica dela“. Zapeli so nam še pet pesmic spremljane z mimiko. Spet je nastopila višja stopnja s prizorčkom „Veselo praznovanje“ k godovanju mamic in očkov, spremljano s petjem. Prisrčno je bilo gledati rajanje otročičev iz našega vrta, ki so voščili mamicam s pesmico. Popestrili so svoj nastop prav s tem, ko jim ni šlo vse gladko in so vzbujali odpuščajoče nasmehe. Kdo bi jim zameril! Učenci višje stopnje so predstavili prizorček „Volk in sedem kozličev“ po pravljici Rdeče kapice in nato učenci nižje stopnje prizorček „Čudežna zvezda“. Kot vsako leto so tudi letos poklonili svojim mamicam šopke rož.

Po končanem programu je stopila na oder Majda Ocvirkova, predsednica Zveze žena in mater, in v imenu Zveze čestitala mladi materi Veroniki Nemanič-Llanosovi z osmimi malimi otroki, vzgojenimi lepo v slovenskem duhu in jo imenovala za Mamico leta. Tudi mi čestitamo!

Posebno zahvalo zaslužita voditeljica tečaja Lenčka Božnarjeva in Marjana Bajdova, ki je naučila otroke toliko pesmic.

HR

ZVEZA ŽENA IN MATER

je za nedeljo, 5. novembra takoj po skupni maši povabila vse rojake na razgovor o adventu.

Osnovno duhovno misel je najprej

podal Jože Horn. Nato pa je predsednica Zveze Majda Ocvirkova razložila podrobne misli o naših domačih in družinskih običajih v adventu. Razvil se je živahen razgovor, ki je jasno pokazal, kako važni so takšni družabni pogovori, in bila je splošno izražena želja, da bi Zveza ta bogoslužna vprašanja periodično obravnavala vzporedno z liturgičnim letom.

Med drugimi točkami je bilo govora in izmenjava misli o miklavževanju, o čemer je govorila prof. Marija Fink-Grintalova. Bb.

SLOMŠKOV DOM

PONOVITEV „ZAJČJEGA FESTIVALA“

Velik uspeh pravljíčne spevoigre „Zajčji festival“, ki jo pripravila Slomškova šola za svojo 40.letnico, je kar vabil k ponovitvi, ki je bila v nedeljo, 29. oktobra. Velik obisk gledalcev iz drugih področij Velikega Buenos Airesa in navzočnost gostov iz Kanade in Koroške je ponovitev še bolj upravičila. Pred predstavo se je predsednik Slomškovega doma Marjan Loboda zahvalil dolgoletni voditeljici šole Heleni Malovrhovi za vse njeno neprecenljivo delo v Slomškovi šoli, katere eden od sadov je tudi ta predstava. Tajnica Doma Helena Oblak in odbornica šolskega odbora Andreja Hrovat sta ji izročili lepa šopka kot simbola zahvale. Predsednik je pozdravil tudi goste iz Kanade in Koroške in jim izrekel dobrodošlico. Nato pa so zadelni prijetni akordi glasbe iz spevoigre in zajčki na odru so pripravili uro resničnega razvedrila. Nad 80 otrokom bo pač ta nastop morda njihov najlepši mladostni spomin, spomin iz slovenske šole. Režiserki ge. Klavdij Jakšič, prof. Andrejki Vombger in ostalim sodelujočim pa še enkrat iskrena zahvala. Vaš trud je obrodil bogat sad!

„SLOVENŠČINA MOJ JEZIK“

V petek, 3. novembra je iniciativna skupina „Slovenščina, moj jezik“ predstavila v Slomškovem domu svoj program in dejavnosti, ki so jih razvili v preteklih mesecih.

Najprej jih je pozdravil predsednik Doma Marjan Loboda in se jim zahvalil za obisk. Nato so v sproščnem razgovoru mladi s Koroške predstavili svoje delo in cilje v bodočnosti. Številna vprašanja, ki so jih stavili navzoči, so še bolj osvetlili vso problematiko, ki jo živijo naši bratje na Koroškem, ki je v mnogih potezah podobna naši. Kolika je pač zakoreninjenost nekega naroda

v svojem bistvu, če je lahko iz starega debela Karantanije pognala tako živa mladika, kot obeta biti ta iniciativna skupina „Slovenščina, moj jezik“. Kako nas je povezala ob zaključku pesem Gor čez izaro, ki smo jo vsi navdušeno zapeli. Da, slovenščina je naš jezik!

HLADNIKOV DOM SLOVENSKA VAS

Pred tridesetimi leti so slovenski lazaristi prevzeli dušno pastirstvo med rojaki v Slovenski vasi v Lanusu in takoj pričeli zidati prvo slovensko cerkev v Južni Ameriki.

Tega dogodka smo se spominjali leta novembra. Slavnosti je dal poudarek obisk vizitatorja jugoslovanske province lazaristov dr. Antona Stresa, pa tudi dolgoletnega superiorja Ladislava Lenčka, ki sedaj živi na Koroškem.

V nedeljo zjutraj se je pričelo slavlje v cerkvi s slovesno mašo dr. Stresa, somaševali pa so še superior Janez Petek ter vsi tukajšnji slovenski lazaristi ter drugi slovenski duhovniki; vseh je bilo 13. Nad trideset slovenskih narodnih noš je obdalo oltar, polna cerkev okoliških Slovencev ter gostov je napolnila veliko cerkev.

Po maši je dr. Stres blagoslovil novi močno križev pot, ki ga je v le-su izdelal umetnik Ivan Bukovec in ki je nadomestil prejšnje risbe kiparja Goršeta. Sledilo je bogato kosilo, ki so se udeležili skoraj vsi vaščani, potem pa se je pričel kulturni del programa v dvorani gimnazije. Na lepo okrašenem odru z Marijinim kipom v sredi je nastopil cerkveni zbor, ki ga vodi J. Omahna in mu pomaga pri orglah prejšnji dirigent Ivan Mele. Zapeli so: Slovesni dan praznujemo, Dajte mi zlatih rož, Zdrava Marija in Večerni zvon. Vmes pa so mladi podali recitacijsko točko o Mariji Kraljici v Slovenski vasi, ki se je lepo prilegala slavnostnemu trenutku.

Dr. Anton Stres se je še vsem zahvalil za opravljeno delo in dal vzpodbudo za nadaljevanje. Nato je pozdravil tudi sedanji superior Janez Peter, glavni govornik pa je bil starosta okraja Ignacij Glinšek, katerega govor prinašamo malo okrajšane tu spodaj.

Med gosti, ki so se tega slavlja udeležili, moramo omeniti dr. Tarasa in Alenka Kermauner, ki med svojim obiskom živita v Slovenski vasi ter misijonarja Ladislava Lenčka ter mnogo prijateljev iz vseh okrajev velimesta.

Za konec praznovanja so bile v cerkvi še pete litanije. Slovenskim lazaristom želimo še dolgo uspešnega delovanja med slovenskimi rojaki v Lanusu, kakor tudi med svojimi argentinskimi farani.

še osebne in skupne duhovne rasti. Naša cerkev ima od vsega začetka dvojno poslanstvo in sicer, da se versko ohranimo in da se tudi ohranimo narodno čimdalje v prihodnje čase.

V teku časa so med nami nastale spremembe, toda to naj ne bo razlog, da so ohladijo dobri odnosi med sosedi in se trgajo stare prijateljske vezi. Bodimo si dobri kot v začetku naše naselitve. Pomislimo, ista usoda, oz. ista tragedija nas je pripeljala sem in ta naj nas stalno družijo.

Naloga naše slovenske cerkve in njenega slovenskega dušnopastirstva je tudi, da se narodno čimdalje ohranimo.

Vi mladi, vsi tisti, ki ste se tu rodili, in ki ste danes večina v vasi, negujte in ohranite lastnosti in vrednote, ki so last slovenskega človeka.

Nam starejšim v tolažbo, našim mladim v ponos, lahko rečemo, da so naši mladi profesionalci, poklicni delavci, uradniki in uradnice po raznih službah — cenjeni, iskani in upoštevani. Biti potomec slovenskega rodu je dobro spričevalo za zaposlitev. So tu med nami mladi, ki to lahko iz lastnih skušenj potrdijo. Zato bodite ponosni na svoje slovensko poreklo in ohranite vrednote katere ste podedovali od svojih staršev. Zavedajte se, da ste zrasli iz zdravih korenin.

Sklenimo danes ob tem mejniku, da bomo dali nov zalet našemu va-

škemu življenju: poživimo naše versko in kulturno življenje. V imenu naše skupnosti prosim vas mlade: kdor ima glas, veselje in voljo do lepega petja, naj pristopi k pevskemu zboru, ki letos praznuje 40. obletnic svojega delovanja. Nove, mlade moči naj se pridružijo zboru, ki s svojim petjem povzdigne slovesnost naše nedeljske svete maše in naših cerkvenih praznikov.

Ne glejmo več nazaj in ne očitajmo drug drugemu, kaj je kdo narobe naredil v preteklosti. Doba naše generacije je skoraj zaključena. Napočil je nov čas, vaš čas. Zgrabite za delo in glejte naprej.

Kakšno bo življenje okoli naše cerkve v prihodnosti, je odvisno od vas, mladih!

Ob zaključku, prejmite od tiste generacije, ki je bila udeležena pri nastanku, rasti in razvoju vasi, sledeče besede kot neko oporoko. Ne vemo, če bomo še vsi skupaj, ko boste čez 10 let praznovali 40. obletnico na pragu novega tisočletja, ki se bo pisalo 2000.

Ne trgajte se od slovenske skupnosti, oklenite se močno naše slovenske cerkve, ohranite živo vero vaših očetov, ohranite lastnosti in vrednote slovenske identitete. S temi vrednotami in s svojim zgledom, vplivajte na okolje, v katerem živite in delajte za boljše in lepšo bodočnost in predvsem za pravičnejši socialni red vaše Argentine.

MALI OGLASI

OPTIKA

Optika Galilei - Tomi Lovrenčič vam nudi najboljšo izbiro očal. Očala z običajnim okvirom in brezbarvnim kristalom Samop 7000. — Avda. Nazca 4200 - T. E. (dom) 683-1449.

ZOOZDRAVNIKI

Viktor Leber - splošna odontologija, implantacije oseo-integrirane; sreda in petek od 14 do 18; Belgrano 8826 - 7. nadstr. B - San Martín - T. E. 755-1353.

ARHITEKTI

Andrej Duh — načrti, gradnje in vodstvo del v mestu in okolici; nepremičninski posli — P. Moreno 991, 5. nadstr. "C", Bariloche, T. E. 0944-20733.

TURIZEM

Potovanja, skuvinske ekskurzije, letalske in pomorske vožnje poskrbi po ugodni ceni Marjeta Senk. — T. E. 762-2840.

ADVOKATI

dr. Vital Ašič — odvetnik - ponedeljek, sreda, petek od 17 do 19, Don Bosco 168 - San Isidro. T. E. 743-5985.

dr. Franc Knaps — odvetnik; ponedeljek, torek, petek od 16 do 20. Tucumán 1455 9. nadstr. "E", Capital - T. E. 45-0320 in 46-7991.

ZA DOM

POHIŠTVO: za jedilnice, spalnice, dnevne sobe, moderno in angleški stil. Tine Kovačič. — T. E. 765-1682.

REDECORA — celotna oprema stanovanj: blago za naslanjače, odeje, zavese, tapete, preproge. - Bolívar 224, Ramos Mejía - T. E. 654-0352

Garden Pools — konstrukcije bazenov - filtri - avtomatično zalivanje - Andrej Marolt, Martínez de Hoz 211, San Miguel - T. E. 664-4374.

Alpe Hogar — Stane Mehle - vse za vaš dom - L. Vernet 4225 - 1826 Rem. de Escalada - T. E. 243-4021.

TRGOVINA

Delikatesa Franc Vester — Gana 119 - Capital - (1 kvadra severno od postaje Liniers).

SANITARNE NAPRAVE

Sanitarne in plinske naprave — privatne - trgovske - industrijske odobritev načrtov — Andrej Marolt, Avellaneda 216, San Miguel - T. E. 664-1656.

GOSPODARSTVO

Zavarovanja M. in H. Loboda — Sarmiento 385, 1. nadstr., pis. 10 - Buenos Aires - od 11 do 18.30 - T. E. 325-2127.

Kreditna zadruga SLOGA — Bm. Mitre 97, 1704 Ramos Mejía - T. E. 658-6574/654-6438. Od ponedeljka do petka od 10. do 19. ure.

Mutual SLOGA — Bm. Mitre 97, 1704 Ramos Mejía - T. E. 658-6574, 654-6438. Od ponedeljka do petka od 10. do 19. ure.

SLOGA — PODRUŽNICA CASTELAR Slovenska Pristava - Monte 1851 - Urađuje ob sredah od 18. do 20. ure in ob nedeljah od 10.30 do 12.30 (g. Nande Češarek).

SLOGA — PODRUŽNICA SLOVENSKA VAS — Hladnikov dom - Msgr. J. Hladnik in Hernandarias Urađuje ob sredah od 19. do 21. ure in ob nedeljah od 10.30 do 12.30 (ga. Marija Gorše).

LOGA — PODRUŽNICA SAN MARTIN — Slovenski dom - Córdoba 129 T. E. 755-1266 - Urađuje ob torkih od 18. do 20. ure in ob nedeljah od 10. do 11. ure (g. Stanko Oberžan).

SLOGA — PODRUŽNICA SAN JUSTO Naš dom (pisarna) H. Irigoyen 2756 T. E. 651-1760. Urađuje ob torkih od 18. do 20. ure in ob nedeljah od 9.30 do 11.30 (gdč. Julka Moder).

Cena največ štirih vrstic **A 150.-** za enkratno objavo, za vsak mesec — 4 številke — **A 500.-**.

NOVICE IZ SLOVENIJE

TROJANE — Na cesti Celje-Ljubljana bodo zgradili počasi tretji pas. Prvi del, dolg 1,4 km, bo zgrajen do konca prihodnjega leta na Trojanah, naslednjih 6,5 km pa v letu 1991.

SELO — Dva obrtnika, ki zaposlujeta dvajset ljudi, izdelujeta plastične kocke in didaktične igre s tehnologijo, ki sta jo sama razvila. Na kocke namreč neposredno tiskata motive, ki grejo v zelo dober denar v tujini. Prihodnje leto bo kar 85% junih izdelkov odšlo v inozemstvo, lani pa sta iztržila kakih 600 tisoč nemških mark. Najbolj znana sta zaradi naročil, ki jih prejmeta iz Unicef, zdaj pa tudi z izdelavo lesenih zložljivk in kock z Disneyevimi motivi, za kar imata enoletno licenčno pogodbo; izdelki gredo v Avtrijo, Skandinavijo, Grčijo, Islandijo, Madžarsko in Izrael.

NAŠ DOM

SAN JUSTO

SILVESTROVANJE

v nedeljo, 31. decembra 1989

PRISTAVSKA
MLADINA

S PRISTAVO v novo desetletje...

Silvestrovanje na prostem

21.30 Prijateljska večerja
0.00 Sprejem Novega leta
6.00 Novoletni zajtrk

Sodelujeta: ISKRA in EMEESE

Prišla je nova pošiljka dr. Žebotove knjige

NEMINLJIVA SLOVENIJA

Cena je to pot — za Argentino — znatno znižana v primerjavi z obstoječimi cenami v knjigarnah za uvožene knjige v tujih jezikih. Kdor knjigo želi naročiti, lahko to stori na naslednjih naslovih: Tine Duh, tel. 768-3997; Slavko Erjavec, tel. 441-1393; Ema Kessler, Mármol 149, Lomas del Miador.

V Bariločah sprejema naročila arhitekt Andrej Duh, tel. 20733.

Priporočamo, da zaradi počasnega dostavljanja knjig iz Celovca pohitite z naročili dokler so knjige še na razpolago.

K Bogu je odšel po plačilo neutrudni

prof. Božidar Bajuk

Svojo veliko ljubezen do slovenske besede in pesmi ter cerkvenega petja je izkazal s tem, da je ustanovil naš mendoški pevski zbor in ga vodil dolga leta, Slovincem v vzpodbudo in Bogu v čast.

Hvala ti, dragi pokojnik; naj ti Gospod poplača ves trud in delo.

Tvoji pevci

Oče naš, ki si v nebesih,
zgodí se Tvoja volja!

Zapustil nas je mož, ki se je do zadnjega diha ves razdejal v dobro slovenskemu življu med nami

profesor Božidar Bajuk

Zaslужni pevovodja slovenskega pevskega zbora, ustanovni član našega Društva, neutrudni duhovni buditelj in prosvetni delavec je dne 2. decembra 1989 odšel, da prejme pri Bogu zaslužno večno plačilo.

Z iskreno hvaležnostjo se vas bomo spominjali

Društvo Slovencev v Mendozí

Med Gallusom in orglami

POGOVOR Z DR. E. ŠKULJEM

Leta 1991 bodo v Sloveniji in drugih evropskih državah velike slavnosti ob praznovanju 400-letnice smrti Jakoba Petelina Gallusa. V Ljubljani se bo vršil mednarodni znanstveni simpozij o Gallusu in njegovih sodobnikih. Do tedaj bo izšel v celoti in enotnosti Gallusov glasbeni opus, ki ga v sedanje ključne in note prepisuje dr. Edo Škulj, duhovnik in muzikolg, ki je dolgo let živel v Argentini. Škulj se je rodil v Podsmreki na Velikih Laščah. Gimnaziju in semenišču je doštudiral v Adrianoju. Potem je odšel v Italijo in nadaljeval študije na Pontificio Instituto di Musica Sacra, kjer je leta 1972 dosegel doktorat v muzikologiji s tezo: Stanko Premrl — Cerkevni glasbenik. Hkrati pa je tudi naredil magisterij v teologiji na Lateranu. Tri leta je bil župnik za Slovence v Frankfurtu. Leta 1975 je postal stalni vikar in organist s skrbjo za ljudsko petje v ljubljanski stolnici. Poučuje zgodovino in orglarstvo na Orglarski šoli. Oživel je revijo Cerkevni glasnik, katere urednik je še danes. S sodelavcem je leta 1980 uredil pesmarico Hvalimo Gospoda. Zbral je tudi Cerkevno zborovsko pesmarico s 600 skladbami. Lani pa je izšla nova pesmarica Slavimo Gospoda v založbi Mohorjeve družbe v Celju. Škuljevo ime je vključeno v Leksikonu Jugoslovanske muzike (Zagreb 1984) skupno z drugimi po-

membnimi glasbeniki, ki so živeli v Argentini, kot so bili Franca Golobova in Marijan Šijanec.

Ko je bil letos v Argentini na počitnicah, mu je kronist stavil nekaj vprašanj:

Kako je nastala izdaja celotnega Gallusovega vokalnega dela?

Na povabilo Muzikološkega inštituta (SAZU) sem leta 1985 začel s prepisom Gallusovih skladb in sicer z Opus Musicum, v katerem so zbrani vsi moteti urejeni po bogoslužnem letu. Do zdaj sta obstajali dve izdaji, izvirna Gallusova in druga Mantuanijeva, obe v starih ključih in notnih vrednostih. Nova izdaja pa prinaša vse skladbe v današnji pisavi, zato ni samo znanstvenega pomena temveč tudi praktičnega, ker pevci lahko vzamejo izdajo v roke in pojejo. Celotni Opus Musicum obsega 374 motetov razdeljenih v 13 zvezkih. Do sedaj je bilo izdanih deset. V tej zbirki bodo izšli tudi madrigali in pozneje še maše. Tako bo leta 1991 natisnjen celi Gallusov glasbeni opus.

Vi ste se še posebej zanimali za slovenske orgle.

Posebno skrb sem posvetil slovenskim orglam, predvsem tistim, ki so v okviru ljubljanske nadškofije, katerih opis je izšel kot priloga Cerkevni glasbenik. Za evropsko leto glasbe, pred štirimi leti, je izšla knjiga Orgle na Slovenskem, ki sva

OBVESTILA ESLOVENIA LIBRE

ČETRTEK, 14. decembra:

Seja Upravnega sveta Zedinjene Slovenije ob 20. uri.

PETEK, 15. decembra:

Kulturni večer SKA ob 20. v Slovaški. Predava Marko Jenšterle: O predvojnem sporu na kulturni levi.

SOBOTA, 16. decembra:

Božičnica ZSMŽ ob 19 v Slovenski hiši. Božične pesmi poje zbor iz San Martina.

NEDELJA, 17. decembra:

Občni zbor Sanmartinskega doma ob 9.30.

III. Festival Ping-pong za vse v Slomškovem domu ves popoldan.

Po mladinski maši v Slomškovem domu srečanje mladine z dr. Tarasom Kermauerjem in dr. Alenko Goljevšček.

SOBOTA, 23. decembra:

Ob 19 slovenske melodije ob božičnem drevesčku na Av. 9 de Julio in Av. Santa Fe. Slovenski instrumentalni Ansambel.

NEDELJA, 24. decembra:

Slovenska polnočnica v cerkvi Marije Pomagaj ob 23. uri.

BOŽIČ, 25. decembra:

Maša v Slomškovem domu ob 10. uri, pri Svetogorski Kraljici pa ob 18. uri.

NEDELJA, 31. decembra:

Slovenski dom v San Martinu — tradicionalno silvestrovanje.

Silvestrovanje na Pristavi; začetek ob 21.30.

Darujte v tiskovni sklad

PRAVKAR IZŠLO

ZORKO SIMČIČ:

„Trije muzikantje ali Povratek Lepe Vide“

(....stara, vendar večno nova zgodba za starejše otroke, morda tudi za mladostne starce....“)

IZDALO „DUHOVNO ŽIVLJENJE“

Strani 72 + Priloga — Cena: A 3.000.- (5 USA dol.)

6. decembra je Bog poklical k sebi, v 89. letu življenja, našo drago mamo, staro mamo in prastaro mamo, gospo

Jerico Vombergar roj. Bergant

Zahvaljujemo se vsem, ki so jo obiskali, kropili ter spremili na zadnji poti, predvsem pa dr. Alojziju Starcu za prinašanje zakramentov, pogrebno mašo ter vodstvo pogreba. Pokojnico priporočamo v molitev.

Žalujči: Hčerki: Cilka por. Lipar z družino

Zofka por. Juvančič z družino

sin Mirko z družino

vnuki: Metka, Irene, Janez, Jelka, Mirko,

Irene, Lojzka

pravnuki: Andrés, Veronika, Mariano, Emilia, no, Maximiliano, Alejandro, Sebastian, Tomás, Abril

Buenos Aires, Cleveland

jo pripravila z Milkom Bizjakom. V njej je prikazan razvoj slovenskega orglarstva v besedi in fotografiji. V barvnih slikah so prikazane stare orgle iz cele Slovenije. Posebno so me pritegnile stolniške orgle in njihova bogata zgodovina skozi petsto let. V založbi SAZU bo izšla monografija, ki bo opisala vse orgle v prejšnji in sedanji stolnici. Ob študiju stolniških orgel se človek poveže z drugimi stolniškimi orglami. Te so opisane v knjigi, ki bo verjetno izšla pri Slovenski matici. Ljudski opus orgel in njihovo zgodovino pa bo izdala Mohorjeva v književni obliki z glasbeno kaseto, kjer bodo razložene orgle po registrih.

Kakšno važnost imajo orgle v slovenski glasbeni kulturi?

Slovinci imamo bogato orgelsko izročilo. Z orglami se lahko merimo s katerimkoli narodom v Evropi. Morda se nikjer tako jasno ne pokaže, da je kak manjvrednostni občutek sad nepoznanja. Žal prvih trideset let po vojni, časi niso bili naklonjeni orglam. V zraku so bili nasprotovanje Cerkví in mišljenje, da so orgle „verski“ instrument. Z orglami v Cankarjevem domu je bil ta predsodek premagan. Vplivalo je tudi pomanjkanje denarja in končno, zaprtost pred evropskimi tokovi. Šele pred kratkim je prevladalo mišljenje, da so mehanske (stare) orgle boljše od pnevmatičnih ali elektronskih. Zato imamo sedaj precej novih mehanskih orgel, seveda uvoženih: Mariborska stolnica, Rogaška Slatina, Grosuplje, Nova Gorica, kmalu tudi Stična, poleg nekaj manjših. Ob tem pa je že veliko

obnovljenih starih orgel, ki so ponovno cenjene. Orglarska šola v Ljubljani ima kar štiri mehanske orgle za vajo. S tem se postavi v sam evropski vrh.

Kako poteka glasbeno življenje v Ljubljani?

Ljubljana ima precej razgibano glasbeno življenje. Središče sta oba orkestra: Slovenska Filharmonija in RTV Ljubljana, brez dvoma najboljša v Jugoslaviji. Koncerti se večinoma odigrajo v veliki dvorani Cankarjevega doma, kjer so tudi največje orgle v Jugoslaviji. Velika dvorana ima 1400 sedežev, v Slovenski Filharmoniji pa je 600 središč. Vsi so mislili, da bo dvorana Cankarjevega doma prevelika in pogosto prazna. Zgodilo se je ravno obratno. Abonmaje Filharmonije ponavljajo v četrtek in petek. Predstavlja letno osem programov, to se pravi 16 koncertov. To znese 2800 poslušalcev na vsak koncert, medtem, ko jih je prej lahko slišalo samo 600 ljudi. Obstojta pa tudi abonma za komorno glasbo. Tudi orkester RTV Ljubljana ima svoj abonma in je tudi zelo veliko vokalnih koncertov: zborov, oktetov in drugih sestav. Pri zborih vodi Consortium Musicum, sledi pa radijski zbor. Oba vodi dr. Mirko Cuderman, ki je hkrati profesor zborovstva na Akademiji za glasbo. Ljubljanska opera pa doživlja trenutno precejšnje težave. Gospodarska kriza se najprej pokaže v kulturi. Muze utihnejo ne samo med vojskovanjem, ampak tudi v gospodarsko slabih časih.

Pogovarjal se je Janez Vasle